

J A R K

Nr. 1—1937.

PAIDE UHISGÜMNAASIUMI, KESKKOOLI JA KAUBANDUSKOOLI ÕPILASAJAKIRI

A J A T A R

PAIDE ÜHISGÜMNAASIUMI, KESKKOOLI
JA KAUBANDUSKOOLI ÕPILASAJAKIRI

TOIMETANUD KALEV KRUPP

Nr. 1

Riigiraamatukogu

29. aprillil 1937. a.

VI aastakäik

SISU: A. Luht — O. Luts 50-aastane. K. Kruup — Eskujulik õpilane. — I. Raud — Suvehommik. H. Viha-
lem — A. Kitzbergi „Libahundi“ ideed ja probleemistik. A. Kirik — Vallimägi talvel. H. Vihalem —
Pilt loodusest. A. Luht — Mälestusi Soomest. E. Erdmann — Paide sügislaul. M. Uukareda — Läbi
talvise metsa. H. Jäetma — Minu ema. M. Laube — Kas eelistada ekskursiooni raudteel või omnibusel?
L. Tobre — Lilli päevik. K. Kruup — Ylevaade õpilasingide tegevusest 1936/37.

AIME LUHT

O. Luts 50-aastane

Tänavu 50 aastat tagasi, v. k. j. 26. dets. 1886. a., sündis Palamuse kihelkonnas Kaarepere vallas Posti talus meie armastatumaid kirjanikke Oskar Luts. Ta isa oli puusepp. Kuid juba kirjaniku lapseas kolis perekond Palamusele, kus isa maja ehitas ja oma elukutse vahetas, hakates kingsepaks. Seitsmeaastasena pandi Luts Änküla külakooli ja hiljem Palamuse kihelkonnakooli, kus ta õppis neli aastat. 1899. kuni 1902. a. õppis ta Tartu reaalkoolis ja hakkas siis apteekri-õpilaseks. Apteegis töötas ta Narvas, Tallinnas ja Peterburis. Viimases linnas täitis ta ka oma kaheaastase väeteenistuse. 1911. a. astus Oskar Luts Tartu ülikooli rohudust õppima, kuid pidi Maailmasõja puhkedes õpingud katkestama, sest ta kutsuti farmatseudina väeteenistusse, kuhu jäi 1917. aastani. Eesti Vabadussõjast võttis ta osa samuti farmatseudina. Hiljemini oli ta ametis Tartu ülikooli raamatukogus. Praegu elab Luts Tartus elukutselise kirjanikuna.

Lutsu toodang on suur ja mitmekülgne, sinna kuulub pikk, pikk rida töid. Kes meist ei oleks lugenud Tootsi-lugude sarja — „Kevadet“, „Suve“, „Tootsi pulma“ ja „Äripäeva“; kes ei tunneks tema mälestusteseeriast — „Vanad tee-rajad“, „Talvised teed“, „Läbi tuule ja vee“, „Vaadeldes rändavaid pilvi“, „Kuldsete lehtede

„Soo“, „Kirjad Maariale“, „Õpilane Valter“, „Avasilmi“, „Inderlin“, „Tagahoovis“; tema näidendeid nagu „Kapsapää“, jne., millede arv nagu ei tahakski lõppeda.

Paljudes oma teostes käsitleb kirjanik õpilaste elu ja kooliaega, ent kõik muud jätab ses suhtes siiski kõrvale „Kevade“. See on raamat, mida vist iga koolijüts on vaimustusega lugenud, võib-olla mitugi korda (seda tunnistab ka raamatu välimus meie kooli kogus). Ja selles pole midagi imestuda, kuna Luts maalib siin terve rea pildikesi meile nii omasest koolielust, mis on meiegi elu kevadeks. Kirjanik laskub siin oma kooliaega, Palamuse kihelkonnakooli, kus sellal koolis käisid tüübid nagu Joosep Toots, Arno Tali, Raja Teele, Georg Aadniel Kiir, Tõnisson, Jaan Imelik; ja kus õpetasid õpilasi mõistetev Laur ning alati kärkiv ja müristav köster Julk-Jüri. Ja kõigi nende elust ja seiklusist on Luts lodusalt ning haaravalt, oma suurepärasest huumorist kasutades, loonud meie noorte lemmikraamatu. Tegelased on ju enamikult õpilased, niisugused nagu nad ikka on, niisugused kui meiegi oleme. Sest kas ei liigu meie ümbruses küllalt „Kevade“ tüüpe, kas pole meiegi koolis küllalt Tootse?

Meile meenub kindlasti meiegi esimene koolipäev, kui hakkame lugema „Kevadet“, mis al-

all", „Ladina köök“, „Kuninga kübar“, „Mälestused VIII“; siis tema „Andrese elukäik“, gab Saare Arno esimese koolipäevaga. Ja tulevad meele kõik süütult ja süüdlasena kannatamised ning sissekukkumised. Arno satub kohe kokku oma vastandi, Joosep Tootsiga. Arno on vahel õnnetu, et tal teistega võrreldes koolis liiga hästi läheb; mõni teine taas ei hooli üldse sellest, kuidas tal koolis veab, vaid maadleb ainult indiaanlastega. Kahtlemata kõik poisikesed armastavad püstolit paugutada, eriti salaja; nii ka meie sõber Joosep paugutab siis tamasseri raudadega püstolit; varsti palvetab ta (nimelt nurgas) Ameerika asunike kombel, ainult et mõõga asemel peab toetuma ahjuroobile. Kel on kogemusi internaadielust, see teab, et mõnikord juhtub kaaslaste poolt üllatusi. Nii närib ka Toots ühel ööl roti kombel oma armsa koolivenna Heinrich Georg Aadniel Kiire saapanööbid küljest ära ja kannab need põranda alla. Seesama Kentuki Lõvi ähvardab Raja Teelega „plaani tegema“ hakata ja tantsib siis „Tali pruudiga“ Imeliku kandle saatel marupolkat kõstri sülle, poeb Toominga laua alla peitu, kuid oma läbematuse tõttu annab end ikkagi välja ja vaene Toomingas peab veel tema pärast nurgas seisma. Võtab osa oma koolivend Kiire noorema venna „ristjatsist“, kus teeb palju pahandust nagu alati, põgeneb ning pääseb just kui imeväel. Pärast, maateaduse tunni ajal, aitab ta Kiirel end rentniku külmas saunas ravida ja kaob Kiire riietega, mis vaene omanik viimaks sahvrist ühe kaaslaste leivakotist kätte saab. Toots mängib kodukäijat, naelutab kõstri sünnipäevaks eeskoja välisukse külge silke, mis õhtul nagu taevatähed säravad, ja luiskab alati mis hirmus. Ja ikka ratsutas Toots oma nähtavate ja nägemata vaenlaste kiuste noateral edasi ja ei lennanud koolist kõigile ähvardusile vaatamata. Küll rippus tema saatus vahel nagu ämblikuvõrgu küljes, aga see võrk pidas vastu, ja ei katkenud isegi siis, kui Toots mõne uue tembu sinna juure riputas. Võib-olla oligi ses tema pääsmine, et ta kooli juhatusele kunagi aega ei annud oma tegude üle kauemini järele mõtelda; ikka uusi ja uusi juure soetades langesid endised unustuse hõlma. Neid tempe oli tõesti palju; võimatu on kõiki loendada, kui neid päälegi kogu aja juure tuli. Aga Tootsil oli ka häid külgi: võimatu on, et inimolend otsast ot-

sani ainult koerust täis on. Mõnikord, pääle kooliõpetaja mõjuvaid manitsusi, suutis ta isegi mõned päevad korralik olla. Aeg-ajalt tärkas temas ka teadusehimu. Teda hakkas äkki huvitama maateadus, millest tal seni nähtavasti aimugi ei olnud, ja ta valmistas endale gloobuse, mille erepunaseks värvis. Ning päris kahju on kõigil, kui ta kevadel enne teisi peab koolist lahkuma ja hakkama sõrajalgsete-kindraliks. Enne seda ei unusta ta aga kõstrile neimamast (kätte maksmast). Kui kevadel koolipoisid kõstri aeda tööle pannakse, töötab ka Joosep Toots tõsiselt kaasa ja segab seemned ära, et siis sügisel kõster isegi enam aru ei saaks, mis pudru ja kapsad tema peenardel kasvavad.

Aga kas pole meistki mõned süütult kannatanud, nagu Arno ja Teelegi kõstri ja tema abikaasa riideis, pärast külma suplust jões, nurgas seistes? (Tõeline süüdlane oli aga jälle Toots, kes Teele nõrgale jääle meelitas.) Ja me kõik lugesime põnevusega, kuidas Tõnisson ja Toots oma rügemendiga vaenlasi, kirikumõisa koolipoisse, lahinguis surmavalt löid. Kuidas siis Tõnisson nende parve jõepõhja laskis, mille pärast Arno kui tema sõber ja kaasteadja kannatas; ei tahtnud ta ju sõpra reeta, kuid ei tahtnud ka, et see tore kellamees Lible koha kaotaks. Tunne kaasa Arnole, kui ta hiljem haige on, kui ta siis Teele pärast kannatab, kuid viimaks end siiski kokku võtab ja kevadel ühes teistega rõõmsalt kurni lööb.

Kõik need „Kevade“ tegelased ootasid kevadet, üks hirmuga, teine rõõmuga. Toots vaeseke pidi seakarja minema ja oli seepärast nii õnnetu, aga Imelik jälle ei suutnud kevade kutsele vastu panna ja põgenes koolist, s. t. sõitis koju ühes Tootsiga paar nädalat enne kooli lõppu. Ühel ilusal keskpäeval lastakse koolilapsed koju. Kooliõpetaja jääb järele vaatama Tõnissonile, Kesamaale, Toomingale, Kiirele, Les-tale, Arnole, Teelele — kõigile neile, kes talle küll vahel meelehärma sünnitasid, aga ometi nii armsad olid.

Ootame meiegi juba kevadet, aga nüüd oleme uhked sellele, kes meile kirjutas raamatu „Kevade“. Vist igaüks mõtleb, kes neist koolipoistest oli Luts ise? Ei tea arvata, ent tahaksin nagu uskuda, et teda oli õige palju just Tootsindas.

Eeskujulik õpilane

Väikeses toakeses jutleb kaks õpilast. Üks neist on tõusnud ja tahab lahkuda.

I õpilane. Läheb juba pimedaks, pean hakama koju minema. Päälegi tahtsin täna alustada kodukirjandi kirjutamist.

II õpilane. Kas eeskujulikust õpilasest? Siis võiksid veel veidi istuda ja rääkida, millest sa mõtled kirjutada. Mul ju tuleb kirjutada samale teemale. Kas oled juba jõudnud mõningais asjus kindlale seisukohale?

I õpilane. Ei, arvasin, et eks siis mõtle, kui hakkam kirjutama. Kuid kuidas siis lood sinuga on?

II õpilane. Ka mina pole sellele asjale mõtelnud, aga siiski arvan, et eeskujulik õpilane peab tublisti õppima.

I õpilane. Kahtlemata, sest õpilane, kes ei õpi, ei vääri õpilase nimegi. Siiski pole minu arvates igasugune õppimine häa. Kasulik õppimine on ainult niisugune, mis inimest rikastab teadmistega, sääljuures ei tee teda aga tuimaks õppivaks masinaks. Mida kiiremini ja kindlmini omandatakse teatud aine ja mida laiem ülevaade saadakse aimest, seda kasutoovam on õppimine. Mehaaniline õppimine, mida õpilased nimetavad tuupimiseks, ei võimalda järelemõtlemist, ainesse süvenemist ega ka ülevaadet aimest.

II õpilane. Kuid on ju õpilasi, eriti madalamis klassides, kel õppetükist mõistusega äärmiselt raske, peagu võimatu on aru saada. Kas siis pole parem õppida tükk pähe, kui jääda ootama aega, millal ühes kehalise arenemisega võrsub ka vaim! Päälegi, mis on sul ütelda võõrkeelte sõnade kohta? Need tuleb ometi õppida pähe! Arvan, et siiski on kasulikum isegi tuupida, kui panna käed rüppe ja jätta kõik saatuse hooleks. Ja võib ka ütelda, et niisugust inimest, kel mõtlemisvõimet sugugi ei ole, siin maailmas ei leidugi.

I õpilane. Eeskujuliku õpilase juures tuupimist siiski ei tohiks esineda. Eeskujulik õpilane peab niipalju arenenud olema, et tal pole vaja seda kahjulikku meetodit. Isegi võõrkeelte õppimise juures saab seda vältida. Vaatleme näiteks sõnu, nende tüvesid, eritähendusi ja jagame nad rühmiks. Niisugune teguviis läheb ju lahku kuivast päheõppimisest. Eeskujulik õpilane leiab kõikjal reeglipärasust.

II õpilane. Kas ei kuulu ka mõned neist, kes on hädaabinõuna sunnitud tarvitama mehaanilist õppimist, eeskujulike õpilaste hulka? Hiljem,

kui nad tunnevad endis küllalt jõudu vabaks mõtlemiseks ja arutlemiseks, võivad nad sellest loobuda.

I õpilane. See on vaevalt võimalik. Püsiva päheõppimise tõttu on mälu arenenud ja tuupimine tundub olevat kõige kergem viis aine omandamiseks. Kuid arvesse võttes, et otstarbekas õppimine pole eeskujuliku õpilase ainus tunnus, võivad nad siiski eeskujulike hulka kuuluda.

II õpilane. Tahtsin just ütelda, et kui õpilane on muidu kõigiti korralik, siis ei ole ta alaväärtuslik oma halva õppimisviisi tõttu, vaid ta näitab, et ta ei taha alistuda ega teistest maha jääda. Tal on suur tahtejõud, ta suudab olla enda üle peremees, sest muidu ta poleks ka võimaline tuupima. Korralikkus on aga toeks ja aluseks tema muidu raskele olemasolule. Ja tegelikus elus vaadatakse sageli esijoones korralikkust, esinemist ja siis alles võimeid. Võib juhtuda, et korralik esinemine jätab varju isegi väga suured võimed.

I õpilane. Korralikud on aga harilikult need inimesed, kes aru saavad, et korralikkus on inimesele suureks väärtuseks. Seetõttu nad ongi igas väikseimaski asjas korralikud. Ja nii on eeldusi korralikkuseks jälle neil, kel on arenenud mõistus. Ja üldiselt võib õpilast, kes kõike kaalub mõistusega, nimetada eeskujulikuks õpilaseks. Tema õppimisviis on otstarbekas, kooliülesandeist saab ta kergesti jagu. Oma võimete arendamiseks võtab ta osa õpperingide tegevusest. Ta on korralik, sest ta teab, et korralikkus on inimesele parimaks tunnistuseks. Ka hoolitseb ta oma tervise eest, sest kui tervis on halb, ei ole ometi kasu ei suurist teadmisist ega korralikkusest.

II õpilane. Luba, et küsin, kas leidub niisugust õpilast, kes toimib alati sinu põhimõtte järelle. Vähemalt mõnes suhtes ta ikka veidi eksib. Kas ta ei ole sellegipärast eeskujulik õpilane? Ja ma tahtsin nimelt ütelda, et olen täiesti päri õpetaja väitega, et eeskujulik on see õpilane, kellest saab elus väärtuslik inimene. Kuid mõned väikesed eksimused ei keela ju kedagi saamast väärtuslikuks inimeseks. Ja väärtuslikult inimeselt ei nõutagi palju, ainult seda, et ta täidaks oma ülesande elus. Kuid muidugi tuleb ka arvestada, et mõningate inimeste ülesanne on väga suur. Õnneks on aga siiski geniaalseid väejuhte vaja ainult üks, vapraid sõdureid aga mitu leegioni.

Suvehommik

Vaevalt veretas hommikupoolne taevas, kui avasin silmad. Riietusin ja väljusin. Rohelises taevas ujus õrn udu suurte kangastena ja siinsäääl hakkasid silma pilvedel roosad ja punased värvid. Jahedas videvikus seisid tumerohelised puud otsekui hangunud hommiku sinendavas udus. Istusin mere kaldal olevale pingile. Päikese tõusukohal olevate pilvebemetete veretavad haavad kiskusid suuremaks, valgus muutus erendamaks. Mets kohises... Kuuldus mingeid ebamääraseid huikeid. Üle mu päa lendas paar vesilindu, tiibade kohinal kadudes merekäärutahta... Siis tõusis päike ja valgeks, erevalgeks läks korraga mu ümbrus. Puude kroonid põlesid päikeses, nende tüved lõkendasid, otsekui oleksid nad lõõmavas tules. Valgus laius üle väljade. Rohule ja puile oleks kui külvatud kuldteri ja hõbekuulikesi.

Sulps! sulps! ühtooniliste aerulöökidega liugles virvendaval merepinnal paat, viies heinalisi lähedasele saarele. Pärlina läikisid veepisarad paadi külgedel ja tasase meloodiaga tõusid ja vajusid lained.

Sulps... sulps... ja lõõtspillimäng kõlas

üle uinuva mere. Kõrgele, kõrgele tõusid lained ja vaibusid, kustusid otsatusse. Viis oli rõõmus, kuid nüüd, kistes vaikses suvehommikus, mõjus see kurvana. Võimsaimadki paisutused ja nobedaimadki silledused kõlasid valuliselt. Kui veel viimaks lugu jõudis sinna, kus see oli nukker, mahedatooniline, siis härdus raueks nukruseks mu seni nii elav meeleolu. See sume, monotoonne muusika nagu hüpnotiseeris mind.

Aeglaselt kaugenes paat, kaugenesid lauluviisid. Tõusin ja liginesin külale. Mu jalad uppusid lopsakasse rohtu ja lillede uim lehvis kõigjal. Tuules voogas rukis nagu meri ja taamal kõigutas punane ristikhein oma raskeid päid.

Pruunikad niidud muutis päike kuldseiks väljuks, valguse tungides isegi mulda. Kuldse püstaiana langesid kiired. Nad tardusid õhku nagu pillikeeled, seisid liikumatuina nagu nootide jooned, ja maailm näis olevat surnud selles liikumatus hinguses. Lendavad mesilased kadusid sinetavasse õhku mustade punktidenä. Kogu maailm nagu oleks jäänud ootama, mida toob päike, mida öö — muinasjutuline öö.

HILJA VIHALEM

A. Kitzbergi „Libahundi“ ideed ja probleemistik

Kitzbergi „Libahunt“ on õieti saatustragöödia, milles töö- ja pärivusprobleeme käsitletakse haruldaset vapsutavalt ja haaravalt. Tegevus keerleb kahe naise ümber,

I õpilane. Sel juhtumil olen aga kindel, et see väejuht võrsub minu eeskujulikust õpilasest, sinu omadest aga saaksid tublid, vaprad sõdurid.

II õpilane. Oma sõdurite kohta tahaksin ainult seda veel lisada, et nad peaksid olema seltsimehelikud ja üksmeelsed. Ja seda on neil aega õppida koolis, viibides säääl eeskujulike õpilasina.

I õpilane. Nüüd on aga tõesti viimane aeg koju minna. Meie äsjasest kõnelusest võib leida vähemalt mõne osa, mis sobib kirja panna. Hüvasti!

Ta läheb. Teine õpilane aga istub uuesti laua ääre ja hakkab kirjutama kirjandit „Eeskujulik õpilane“.

kes võitlevad ühe mehe pärast. Sügava tõsidusega ja peene hingeelulise eritlusega on süvenetud sellesse probleemi ja on analüüsitud selle konflikti algpõhjusti.

Tiina ja Mari on temperamendilt ja iseloomult väga erinevad. Tiinas voolab Töötside kuum ja rahutu veri, ta on kärsitu ja elav, rõõmus, vallatu. Mari sellevastu on vagune, vaikne, pikaldane, Margus, kelle pärast võideldakse, on iseloomult sarnane Mariga, kuid eelistab Tiinat, toda kergejalget, mustajuukselist. Mari tunneb end tagaplaanile surutuna. Siin avaldub pikaldase, alandliku inimese tragöödia, — Mari ei suuda rõõmustuda ühes Tiinaga, ta ei mõista vallatella. Ta vaid vaatab päält ja nutab. Aegamööda muutub see kibedus kadeduseks ja lõpuks viib Mari väiklane iseloom ta nii kaugetele, et hakkab Tiinat alatult laimama.

Tiina ja Mari erinevus johtub nende vere- ja tõuerinevusest. Tammaru tõug on juba kümme põlve ühes kohas elanud, ta on rahulik, mõõdukas, jumalakartlik ja alandlik. Tiina aga on võõrsilt tulnud, ta põlvneb Töötside soost. Tiina on äge ja kirglik, tunneb rõõmu kõigest ilusast.

Tammaru tõugu iseloomustab kõige tabavamalt vanaema: „Tammaru sugu ja võsa on kollaste juuste ja siniste silmadega. See võttis naisi ainult enda keskelt; ei

ole tilkagi võõrast verd meie soontes, see on puhas!... Meie tütreid ja noorikuid ei olnud ilusad, neid ei nõutud mõisa. Neli põlve tagasi, kui ühte nõuti, see uputas enese jõkke... Me olime pikaldased ja aeglased; meil oli alati kõigest kaks last, kui palju, siis kolm, mõnikord — üksainus! Me teenisime Jumalat ja orjasime mõisat kartuse ja värisemisega; elu lust ja rõõm oli meie ees lukkupanud asi. Kui meie laulsime, olid meie laulud rasked ja kurvad! Helgeid aegasid meil ei olnud, kirge meie ei tundnud, uute orjahingekste eest oli meil hirm... Põlvest põlve, nii halvad kui me olime — me oleme oma päritud pruukisid pühaks pidanud, me oleme vaiksed ja vagusad olnud — ja püüdnud iseennast ära võita..."

Vanemad tahavad, et Margus naiks Mari.

"Mis on siis Mari parem kui mina?" ütleb Tiina kibedalt. "Nõndasama armu pärast majasse võetud kasulaps nagu minagi! Või on tema usinam, kärmem, tugevam või tervem kui mina?" Talle öeldakse: "Sina oled nii koguni teissugune, vallatu, tuline. See on neile võõras, nemad nagu kardavad sind. Mari aga on nagu nemad ise, meie soost ja meie tõugu".

"Teie tõugu?" ütleb Tiina. "Mis see teie tõug siis iseäranis ära ei ole? Põlv põlve järele olete siin Tammarul istunud ja teopäivi teinud. Minu ema aga ütles: meie oleme vabade inimeste tõugu. Isa uppus põgenemisel jõkke, kui teda kinni võtta ja hingekirja panna taheti; isaisa suri karukäppade vahel: isa isaisa murdsid nugi-sejahil näljased hundid maha. Meil arvati põlvi kuni kuningateni ja vanemateni tagasi..."

Ent just see vabadusearmastus ja taltsutamatus on Tammaru rahvale võõras ja arusaamatu. Tammaru tõug on orjameelne ja alalhoidlik, siin jookseb elu ikka harilikku rada, päritud kombeid peetakse pühaks. Traditsioonid on Tammaru perele kõik, nende eest kannatatakse, nendele ohverdatakse eluõnngi. Suguvõsa verepuhtuse idee ohvreiks ongi Margus ja Tiina.

Traditsioonide tähtsust ei saa eitada, neid vanamoe-lisiks ja üleauruseiks pidades. Inimene on tihedasti seotud traditsioonidega, ja kui ta end nendest püüab vabastada, lõpeb see enamasti katastroofiga. Isegi revolutsioon, kui see vana asemel midagi positiivset uut taoteleb, põhjeneb mingil inimkonna põlisel traditsioonil, mida võib-olla vahetähtselt ei ole küllalt tähele pandud. Midagi pole sootuks uut, kõik kordub.

"Kõik kordub siin maa pääl midagi ei muutu", sellele veendumusele on jõudnud ka vanaema. Kõik kannatused mööduvad, tähtis on vaid, et püsiks traditsioonid, et säiliks Tammaru suguvõsa verepuhtus. "Kui päike looja läheb, kui vanad ja hallid oleme, siis... on kõik kannatused ära ununenud nagu unenägu". Vanaema ei võta midagi liig tõsiselt, ka armastus on tema meelest kõrvalise tähtsusega. "Kõikide pääle tuleb see korra! Nagu maru! Siis tuiskab ja tormab veri ja näeb õnne ja õnnestust sääl, kus — midagi iseäralist ei ole".

"See ehk teine Margus, ühe ja sellesama pääle loodud on nad kõik — sugu edasi kandma ja lapsi ilmale tooma. See on kõik!"

Vanaema nõuab ohvreid mineviku ja tuleviku nimel, sest olevik on üürrike, minevik ja tulevik igavene. "Need, kes meie suguvõsast enne meid elasid ja eluraskust kannatasid, ja need, kes pärast meid tulevad ja jällegi kannatavad..."

Vanaema suu kuulutab igaviku-ideed, mis elutraagikat küll ei kaota, kuid siiski pehmendab. Vanaema ei nõua kurjalt, vanaema on hää. Vaikselts kõneleb ta loobumist ja enesesalgamisest. Ent just see paratamatu alistumine tundub kuidagi rusuv ja halastamatu ja mõjub

enam kui ähvardused. Selle mõjul Margus lõpuks loobubki Tiinast, kuigi see pole tal kerge.

Tammaru perel on küll sugukonna traditsioonid, kuid nende hinges on kustunud igavese inimlikkuse traditsioonid.

Neil puudub sügavam ligimesearmastus. Nad ei ole küll halvad inimesed, nad tahavad aidata ja nad on kaastundlikud, aga nende hääteod on väiklased ja armetud nagu nad isegi.

"Teil pole ei julgust ega jõudu, ustavust ega armastust. Toitnud ja katnud olete, armastanud ei ole te mind. Ihule andsite varjupaiga, hing jäi ükski. Ja nüüd, kus ma abi ja armu otsima tulen teie käest, nüüd! nüüd ütle teie: libahunt!" Tiinale ei antud armastust, sellepärast ta põgenes.

Tiina oli loomult pehme ja vastuvõtlik, ta armastab loodust, ta armastab oma ema ja peab teda parimaks inimeseks. Aga Tiina ema on surnud ja Tiinal pole kodu...

Oleks Tiinal olnud kodu ja armastavad vanemad, ta ei oleks põgenenud metsa. Siin avaldub idee: "Igal inimesel olgu kodu!" Kodu on see, mis inimest ühiskonnaga seob. Kui inimesel puuduvad perekondlikud sidemed ja traditsioonid, siis kaotab ta vaimse tasakaalu. Tast saab mässaja. Tiinale tehakse ülekohut ja ta hakkab vastu. ("Jumal andis hundile hambad, karule küüned ja inimesele mõistuse, kaitse ennast!")

Õigust nõuda mõistab ja sõandab ainult see, kes on teadlik, iseseisev ja julge. Igapäevaseil inimesil puudub selleks julgus. Nad on oma mõtteis orjalikud ja põlgavad kõike uut, harjumatu, arusaamatut ja kõrgemalseisvat. Kõik uuendused leiavad vastupanu. Ebausklik külühiskond heidab Tiina enda keskel, sest et ta teda libahundiks peab. Miks aga ollakse kohe nõus teda libahundiks tunnistama, kuigi selleks süüdistuseks puudub konkreetsem alus? Külarahvas ei ole eelarvamustest vaba, ta tunneb juba enne teatud põlgust ja umbusaldust Tiina vastu. (Tiina ema surmati libahundina, Tiina ise on ka nii hoopis erinev teistest, ta ei talu solvamist.) Pime ja harimata mass ei salli võõrast elementi enda hulgas, ja nii hüljatakse Tiina.

Tiina pole teiste sarnane, ta on erandnimene, sellepärast peab ta kannatama. Ta ei saa katastroofi vältida, sest selle põhjuseks on tema erinevus teistest. Ta saatuseks on kas painduda või murduda. Ühkes meeleheites võtab Tiina süüdistuse omaks, öeldes: "Olen jah, libahunt, te ju teisiti ei taha!" Lõpuks siiski saavad nemadki aru, et nad on talle ülekohut teinud. Nad veenduvad Tiina süütuses ning vanaema suripalve Tiinale on: "Ja võta tema patust puhas hingeke oma auriiki..."

Tiina paratamatu saatuseks on hukkuda. Seega on "Libahunt" täiel määral saatustragöödia. Siin esinevad, nagu juba mainitud, kõige kaduvuse ja igaviku idee, ligimese- ja koduarmastuse idee ja traditsioonide pühaduse idee. Vähema tähtsusega on emarmastuse ja loodusarmastuse ideed. Usuline idee on teataval määral negatiivselt esile toodud, siin näidatakse küll külarahva suurt jumalakartlikkust, kuid paljastatakse ka ebausku.

Põhiprobleemiks on see, et inimene, kes end ainult südamest, temperamendist ja algjõududest laseb juhtida, on vastuollu sattunud igapäevaste, praktiliste mõistuseinimestega, kes kõike võõrast ja salapäraselt kardavad ja põlgavad.

Konflikt avaldub Tiina ja Mari võitluses Marguse pärast, kusjuures Tiina satub vastuollu kogu Tammaru perega. Selle algpõhjuseks on vere- ja tõuerinevus. Mass ei salli midagi endast erinevat, seepärast lõpplahendus on traagiline, nõrgem peab alistuma. Tiina sureb.

Vallimägi talvel

Tee viib järsu käänakuga üles Paide keskpunkti, Vallimäele. Linn oma askeldustega jääb seljataha, ees lamab rahulikult puiestik. Oled sattunud kitsaist, kõveraist tänavaist, hallide majade vahelt laia, avarasse puiestikku. Laisalt laiub see, irvitab üle soode ja rabade, mis ümbritsevad Paidet. Vanad puud sahisevad võimsalt, laulavad unelaulu linnale.

Puiestik on rahulik, puhkab talveund. Siia poeb üksik paidelane koguma mõtteid, peidab end elumurede eest.

Sammud kõnniteel, silmitsed ümbrust. Teed looklevad laisalt üle mäenõlvade, käärusid tehes. Sageli pead end hoidma, et libedalt oruveerult alla ei libise. Vallimäe servad on kõrged, sissepoole alanedes; sügav lõhendik jagab ta kaheks. Järselt kaldailt lehvivad üles puulatvade raagsed luukered. Ümbrus on tume ja hall. Vanad müürid on nagu sünged varjud kaugest minevikust, ja näed, nagu sirutuksid külmad kooljakäed mustavaist aknaavausist ja peksaksid õhku. Kuid ei, need on hallid oksad puude ladvust, mis murduvad külmas põhjatules, lehvides üles ja alla. Vana on Vallitorn. Ta seisab kui kindlus, tugev ja rahulik, punane katust lõhub tinahalle udupilvi, mis laia linikuna

lasuvad linnal. Ap.-õigeusu kirik Vallimäe serval on nagu vana käsn puutüvel.

Tore on vaadata õhtuhämaruses Vallimäelt alla. Ühel pool lamab rahutu linn. Majad on otse Vallimäe külje all, heledad suitsujojad lakkuvad mäe seinu. Pimedusest säravad tulede silmad, vilguvad ja meelitavad nagu petlikud jaaniussid jaaniöö. Suure kroonlühtrina särab koolimaja. Seal vaibub elu alles hilisõhtul ja rahu on vaid südaöö tundidel. Teisel pool suliseb Paide jõgi. Vesi langeb vahutades ja kohisedes paisust alla ja vabriku müra viib tahtmatult mõtted mujale. Nad läbivad pikkamööda pea ja hulguvad pikas reas soolaukaisse. Silm eksib kaugemale, mõõtmatusse avarusse. Nii kaugel, kui ulatud nägema, on valge maa, heinamaad harva võsastikuga. Need on Paide sood, millest imbuvad udulained, suured ja tihedad. Ah, seal horisondil on muinasmaa, peidetud leinalinikusse.

Leiad, et oled üksi. Salaja on saabunud pimedus. Eha purpuri varjab tihenev uduloor. Üle Vallimäe kostab muusikahelisid, mängib raadio. Külmpõhjatuul sunnib sind lahkuma Vallimäelt kui soovimatut võõrast. Ja libedat lagunevat treppi mööda laskud linna tuikavasse südamesse.

HILJA VIHALEM

Pilt loodusest

Lai tee, mille ühel äärel seisavad puud reas, on teiselt poolt piiratud veidi viltuvajunud aiaga. See aed on juba üsna vana. Ta on sambalaga ja hallide samblikkudega kaetud. Värvilt on ta tumehall. Ta teivaste teravad otsad on enamasti murdunud. Kahe lati vahel lipendab koltunud, roostepruun leht, selle kõrval on tükk lund. On ju maas esimene lumi. Kui kiiresti see sulab! Aia ääres on juba osalt mulda väljas, aga teelt on lumi peaaegu täitsa kadunud. Teel on märgata veidi mustjat liiva, millesse on vajutatud suured saapajäljed. Maas lamavad kuivanud lehed, äramurdunud oksad, mõned kivikesed. Tee keskel on sulanud lumest tekkinud suur hallikas loik, milles peegelduvad teeäärsete puude oksad nii selgesti. Näib, nagu oleks see loik põhjatu, aga ometi on ta nii madal.

Aia ääres seisab pink, mis kaetud lumemütliga. Lumme on aga puude okstelt langenud veetilgad uuristanud palju augukesti. Lumi on nüüd auklik nagu sõel.

Sulab. Suured veepiisad veerevad aeglaselt mööda peeni oksa, jõudes oksa tipuni vabanevad, langevad okstelt maha lumme. Aeg-ajalt langeb sahisedes lumelahmakaid puudelt.

Pingi vastas on jäme, kõver kask, mille raagus oksad hargnevad ülal nii peenelt. Palju, palju peeni oksa. Hargnevad, hargnevad ikka ja jälle. Mõnda kohta on tekkinud nn. „tuulepesad“. Kase kõrval on peenike puu, nii õrn ja habras. Kaares paindunud oksad asetsevad meeldivalt vaheldumisi. Sellel puul on veel kollaseid ja kahvatuohelisi lehti. Lehed on piker-guse kujuga ja allapoolerippuvad. Igal oksal

paar lehte, puu latv on raagus. Ühel oksal liigub üks leht nagu kindlas taktis edas-tagasi. Siiapoole, sinnapoole, ikka jälle, ikka jälle. Nüüd jääb ta seisma. Ei, liigub jälle edasi.

Kase kõrval on suur paekivi ja suur kõvurate juurtega känd. Kännu kõrval on pisikesed noored võsud, millel alles rohelised lehed küljes.

Kännust veidi eemal on jäme põline puu.

Ühtlane ja sirge tüvi jaguneb umbes kahe meetri kõrgusel kaheks haruks, mis sirgena sirutuvad taeva poole ja hargnevad jälle samasuguseiks oksiks.

Mainitud puust kaugemal seisab tumepruuni tüve ja okstega vaher, mis evib veel võrdlemisi palju sakilisi kuld kollaseid lehti.

Selline on see vaikne koht siin suures pargis. Omapärane, sügisene ilu.

AIME LUHT

Mälestusi Soomest

Kuuldus viimane vile, laevatrepid tõmmati üles ja „Suomi“ vabastati Tallinna sadamast. Tundsin, et jalgealune pole enam kindel; ümber lainetas rohekas vesi, Tallinn hakkas jääma seljataha, kajakateparv saatis laeva ja möödusime juba üksikuist meremärgest. Kuulsin soome keelt nii mõneltki poolt, inimesedki olid isesugused, juba näo järele tundsin mitme rahvuse esindajaid, ka võõraste majade nimetused kohvritel näitasid, et nii mõnigi mu kaasreisijaist on pikemal matkal. Nüüd aga viis teekond meid kõiki üle lahe, Tallinnast Helsingisse. Olin sooritamast seda teekonda teiskordselt, seekord üksinda. Esimese poole matkast, ligi 2 tundi, istusin ühel kohal ja lugesin vaid soome-eesi sõnaraamatut, ometi ühtki sõna meele jätmata, sest mõtted olid juba Soomes. Kuid siis ma ei püsinud enam paigal, käisin laeval ringi, ja istusin viimaks üles laele, oodates Helsingi paistmahakkamist. Kui see viimaks paistis ja me sellele üha lähenesime, oli mul tunne, nagu lähaksin üksinda kooli teisel koolipäeval, kuna esimesel saatis mind veel ema. Ent nüüd tuli meele, et pean minema raha vahetama; küsisin esimeselt vastutulevalt madruselt oma soome keeles, kus ma seda teha võiksin. Küsiteldu seletas pikalt ja laialt, et ikka ülal kapteni juures. Ma läksingi siis üles, kuid tükk aega seisin kapteni ukse taga nagu direktori kabinetis ukse taga, enne kui julgesin sisse minna. Kapteni üha väga lahke, mispärast ajasin temaga kaua juttu; sain jälle päris pikalt puhast soome keeles rääkida.

Helsingi oli juba üsna lähedal, ja lähenes üha enam, laev peatus sadamas. Peagi pääsin kõikumalt pinnalt kindlale Soome kaljupinnale. Läbinud õnnelikult tolli, võtsin auto ja sõitsin Helsingi jaama, kust kolme tunni pärast pidin edasi kulgema Jyväskylä. Suures ilusas kivist jaamahoones tuli siis oodata seni rongi. Viisin pakid hoiule, jõin kohvi, siis ostsin sõiduplaani, mis oli väga kallid (7 marka), ja kaarte koju kirjutamiseks. Istusin laua ääres, kirjutasin, jalutasin jaamas ringi, viimaks usaldasin ka jaamast veidi kaugemale minna. Siiski ainult ühte tänavat pidi üles, kuni jäätisemüüjani, ja jälle tagasi; selgi käigul oli mu elu hädaohus, sest pääsin vaevu trammi alt. Sõidukeid liitles minu arust niipalju, et kogu aja pidin jooksma — ei tahtnud ju alla jääda. Tõesti imelik tundus sattuda väikesest Paidest suuresse Helsingisse, ja veel ihuüksinda! Aga enam ei olnudki mul palju aega, sest rong pidi varsti väljuma. Tõin ruttu oma pakid ja tormasin rongi, kuigi veel väga kiire ei olnud ja ükski teine reisija ei rutanud. Sain koha ühe vanamammis juure ja hakkasin, kogu oma soome keele tagavara kasutades, juttu ajama. Meil oli peagu sama sõidusiht ja nii leidsin endale toreda matkakaaslaste.

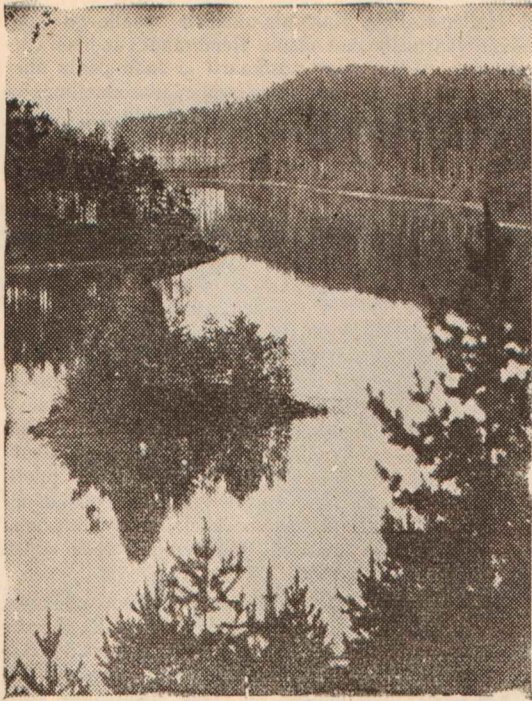
Rongisõit läks ilma eriliste vahejuhtumiteta; kuigi sõitsime öösi, ei tukkunud ma sugugi. Vaatasin möödalibisevat soome maastikku nagu midagi päris tuttavat, olgugi et enne ainult ühe korra seda maastikku olin näi-

nud. Tundus, nagu oleksin tulnud üle hulga aja jälle tuntud paika, minnes hädalt tuttavat või koguni sugulast külastama.

Vara järgmisel hommikul sõitsime läbi Jyväskylä eel olevast tunnelist ja rong peatus viimaks Jyväskyläs. Helvi, kes mind ammu oli enda juure kutsunud, ootas juba. Olin teda vaid korra kahe aasta eest näinud ja peagu ei oleks ma teda tundnud, kuid tema suure venna tundsin ma selle üliõpilasmütsi ja prillide järele, ja siis ka Helvi. Sõitsime kohe autoga nende koju linnas. Säält viidi mind varsti järveranda, venesse, ja sõudsimise saarele, kus asus „meie“ suvila. Saar üsna suure suvilaga puude vahel asetses peagu keset Tuomiojärve. Helvi vanemad ootasid meid juba kohviga, mis mulle väga maitses. Helvi ema oli hästi paks tore soome emand, lõbus ja kena; ja Helvi isa juba halli päaga ehtne soome isand, kelle juust tihti nalja tõest eraldada ei osanud. Meie juures elas veel proua öde, tädi Sanni, kes armastas ühes meiega naljatada ja mürada. Pääle hommikueinet läksin veidikeseks magama ja siis võisin juba saarel ringi vaadata. Suvila oli peagu keset saart, selle ees soome kiik. Teisel pool saart, päris kaldal ligi, oli meie saun, nägus punane ehitus väikese aknaga ja rõduga, kus oli suurepärase istuda. Sauna juurest läks järve väike sild. Sääl olid ka muud kõrvalehitused. Kogu saar oli aga varjatud puist ja põõsist, maja ümber oli istutatud ka ilulilli; ela kui metsas. Oli näha ka teisi saari, mis olid aga meie omast väiksemad ja millel asetsesid suvilad otse imeväikesed paistsid. Ka Jyväskylä linn paistis olevat päris lähedal.

Minu esimest päeva sääl taheti „pühitseda“ ujumise, kuid mu ujumiskostüüm oli kohvris ja viimane ei läinud enam kuidagi lahti. Küll keerasin võtit lukus, see käis ainult ringi ja kohver ei avanenud üldse. Asi läks juba põnevalks. Kõik, kes kodus olid, proovisid, kuid tagajärjeta. Kui keegi juure tuli, mindi jälle rongikäigus üles tuppa, mis pidi jääma minu ja Helvi jaoks sel suvel, ja katsuti luku saladust, kuid „seesam“ ei avanud end. Siis tuli külla üks tädi, kes erilise „nõksuga“ kohvri avas ja mulle mu asjad kättesaadavaks tegi. Nagu mäletan, läksime siis varsti sauna, ujusime, jõime kohvi, ja mu esimene päev sääl oligi läbi.

Järgnes palju ilusaid suvepäevi. Meile seltsiks oli veel Helvi sõbratar Eeva, kellega kolmekesi veetsime lõbusaid päevi. Ujusime, käisime Jyväskylä linnas, pesime vahel pesu ja iga õhtu olime saunas; sõudsimise ka tihti järvel. See oli umbes meie harilik päevakava. Kuid tihti tuli meile külalisi, ikka juhtus mõni linnapoolsel kaldal viipama ja meie sõudsimise siis võõrale järele. Sooritasime muidugi ka ise külaskäike. Mina küllastasin oma tuttavaid eelmisest suvest, kes olid väga üllatunud mind jälle nähes. — Minu endiste perevanemate juures on uksele märgitud kõigi tuttavate ptkused kuupäevadega. Nüüd mõtsin end jällegi ja leidsin, et olen kahe aastaga 3 sm

Punkaharju.

kasvanud. Helvi ja Eevaga käisime linna ujulas, kust saime ujumismärgid. Need antakse igapähele, kes ujub ühtesoodu 150 m, kontrolli all muidugi. Me sooritasime katse ja olime pärast üpris uhked oma märkidele. Minu olin täitsa ujumishullustuses, ujusin peagu päevad läbi, nii et pää aina tilkus. Teised naersid ja narrisid mind, et kas oled juba „tarbeks“ ujunud ja mina ütlesin muidugi ei. Hommikuti ja õhtuti leotasin end soome vees.

Kord vihmasel ilmaga ligunesime ilma järvetagi. Pidime minema ühe lähema saare elanike mootorpaadiga tuttavale külla, vihtu valmistama. Juhtus just vihmane ilm, mulle anti selga Helvi isa vana must mantel, milles ma nagu hernehirmutus välja nägin. Kuid see oligi häa, sest vihma sadas nagu oavarrest, ka kingad jalas olid vett täis. Sellal kui vanemad inimesed kaski raiusid ja vihtu tegid, korjasime meie marju. Saime suurepäraseid soome mesimarju, murakaid. See külastäik jääb vist küll eluajaks meele, sest nii lähimärg pole ma kunagi enne olnud. Kõju jõudnud, võisin kingi nagu pesu järves pesta.

Mäletan ka teist külastäiku, kuid päikesepaistelisel. See oli pühapäeval, ja me sõitsime jälle kaugemale, seekord autoga. Enne saarelt lahkumist tõmmati üles keset saart asetsevasse masti soome siniristi-lipp. Neil on ilus komme saartel suvepühapäeviti heisata soome lipp, ja eriti kaunis oli vaadata järvel sõudes saarekesi punaste majadega, mis uppusid puude rohelusse ja mille üle lehis soome ilus, karske rahvuslipp. Ka meie automaatk meenus mulle tihti, sest see läks läbi tiheda männimetsa, metsateed mööda, mis nagu kadus puude vahele. Ja meie siht, üks soome talu, asetses samuti ilusas paigas. Säält mäletan ma eriti toredat peretütart, kelle valmistatud näis olevat majas kõik, alates vaipadega ja lõpetades juustu ning küpsistega.

Selle suvega ühenduses on veel varesed. Meie saarele oli ei tea kust ilmunud parv vareseid, kes lõpmata kraaksusid, sõid meie kalkunite toidu ära ega lasknud meid magada. Viimaks tõi Helvi isa püssi ja hirmutas neid, kuni nad kadusid ja meid rahule jätsid.

Niisugused olid mu kolm nädalat Helvi juures. Taas elustades neid mälestusis, meenuvad mulle aina soome

kohv ja saun, mesimarjad ja ujumine, ja lahked inimesed, meie hõimlased soomlased. Kolm nädalat sest suvest olin veetnud kaunil saarel, nüüd tuli lahkuda. Helvi pidi veel oma sugulasile külla sõitma, ka oli tal kooliülesandeid teha. Ma ei võinud ometi rohkem tema aega raisata. Soome koolis antakse nii palju tööd suveks: õpilased peavad koguma taimi ja neid liigitama, siis peavad nad kirjalikult tõlkima soome keele tubli vihikutäie rootsikeelset ja pool raamatut saksakeelset teksti, ja seda suvepuhkuse ajal! Minu minekuajal oli nüüd igatahes tulnud. Mäletan, minu ärasõidupäeval oli meil väga palju võõraid, kaks suurt peret, ja nii ka kiire päev. Käisin veel üksinda saunas ja ujumas, ja siis läksime. Helvi ja Eeva tulid mind jaama saatma, kell oli üle kümne, pimenes juba. Kahju oli minna, kuid lootsime teineteist järgmisel suvel jälle näha Eestis. Sõitsin magamisvagnis, järgmisel päeval pidin olema Helsingis. Peagi hakkas rong liikuma, Helvi jäi Jyväskylä jaama, minu tee viis aga tagasi kodu poole.

Katsusin kohe uinuda, kuid ei saanud. Kuigi Soome rongi väljumisel ei hüüta „ärasõit“ ega vilistata, ja nii miski mu unerahu segada ei võinud, ei saanud ma ikkagi rahuks magada. Ikka ärkasin rongi peatumise ajal. Hommikul olin juba kell 7 ülal, korraldasin oma asju ja sõin mulle kaasapandud soome „näkkileivast“ võileibu ja Helvi endaküpsetatud piparkooke.

Kui rong kell 8 Helsingis peatus, algas seiklusrikkaim osa sellest matkast. Kavatsesin nüüd juba julgemini ringi kolada, sest mul oli laeva minikuni 6 tundi aega. Kohe läksin teise klassi ooteruumi, andsin pakid hojule ja jõin kohvi. Siis urisin jaamahoones kaua linnaplaani ega saanud ometi midagi aru, sest sääli ei olnud kohtadel peagu üldse nimetusi ja tänavanimedega ei osanud ma midagi päale hakata. Ma ei tahtnud enam aega raisata, võtsin südame rindu ja küsisin politseinikult rahvamuseumi ja kunstmuseumi Ateneumi, milledest olin kuulnud, et nad jaamast just kaugel ei ole, ja mis muide mind ka väga huvitasid. Mulle juhutati lahkest ja näidati rahvamuseumi, mille torrid paistsid selgesti. Seadsin kohe oma sammud rahvamuseumi poole ja leidsin selle suurema vaevata. Samas nägin ka kuulsat parlamendihoonet, nn. „eduskuntatalo“. See on tõesti suurepärase ehitus, kõrge, nagu kaljusse raiutud; meelsasti oleksin tahtnud seda ka seest näha. Muuseum samuti on ilus ehitus, kõrgete tornidega, mis nagu kuulnud olen, on päris ehtsad kirikutornid ja siia üle toodud. Kuid muuseum oli avatud alles kl. 12-st, Ateneumi, nagu vaatasin juba enne, võis külastada kl. 11-st, nüüd oli alles 9.30. Läksin nifisamuti ringi vaatama, leidsin ka kuulsat Stockmanni kaubamaja ja tegin oma veel järelejäädud rahast väikesi oste. Jalutasin kuni turuni, kus ka sadam on. Nägin oma laeva seismas päris eluta, ainult üks ohvitser, arvatavasti vaht, toetus reelingule ja haigutas. Kuid nüüd oli mul tee jaamast sadamasse selge ja arvestasin jalgsi sadamasse tulemise võimalust. Turult ostsin veel korvikese vaarikaid. Kuna turuplats on otse mere ääres, siis olid paljud müüjad paatidega turule tulnud ja pakkusid oma kaupa n. ü. merelt maale. Tagasi jaama tahtsin minna teist teed ja jõudsin kiriku juure, kuhu viisid kõrged trepid. Samas asetses mälestussammas Aleksander II-le. Ma teadsin Helsingi kirikuist ainult Kalliokirikut, seda siin ma aga ei tundnud. Küsisin siiski vastujuhtuvalt kenalt vanaeidelt: „Kas see on Kalliokiriko?“ Tema siis seletas, et ei, see on Suurkiriko, Kalliokiriko on sääli. Täna ja töusin trepist üles, vaatasin ilusat kirikut igalt poolt. Äkki märkasid, et üks oli lahti. Kuusutasin juhust ja astusin sisse. Ükse juures seisis muuseas väga kurja näoga vanaeit. Vaatasin kirikus ringi, see oli õige lihtne seestpoolt, kaunistatud ainult apostlite kujudega seinte ääres. Kui tahtsin jälle väljuda, leidsin, et suur üks oli lukus. Ehmusin väga ega osanud muud, kui küsida kurja näoga vanaeidelt, kust ma ometi välja pääsen, või ei pääse ma enam üldse välja. Tema vastas,

F. Org.

Soome maastik.

et üks ma säält saan välja, kust tulengi. Siis vast märkas, et olin tulnud kõrvaluksest, mitte pääuksest. Väljusin nii ruttu kui sain ja ruttasin Ateneumi, kelle oli juba 11. Ma polnud enne kunagi kunstimuseumis käinud ja olin nüüd otse üllatatud kõigest, mis nägin. Et mul kahjuks nii vähe aega oli, ei saanud ma kunstiesemeid rohkem vaadata, kui vaid mööda minnes. Siiski jätsin meele nii mõnegi maali ja kuju, ja paljude ees oleksin tahtnud veel kaua peatuda ning neid vaadelda. Eriti mäletan

ruumi Gallén-Kallela Kalevala-aineliste maalidega ning muuseumi väärtuslikemat maali, Rembrandt'i munka palveraamatuga. Otsin paar postkaarti ja tulin päale ühetunnilist kiiret käiku Ateneumis jälle siia maailma, et siis varsti laskuda ajaloovalda. Päriskäik jooksin rahvamuseumi, et säältki kiiret ülevaadet saada. Algas see nagu loomulik kiviajaga; muinasajast tervitasin kui vana tuttavat muistse iseseisvusaja soome naise kuju, kelle pilte ju meie ajalooaamatuisi küllalt leidub. Siis läbisin paljusid soome kirikuosasid, mille aknadki olid muuseumi toodud, nii paljusid, et vaevalt veel midagi mäletan. Edasi nägin keskaegset ja hilisemat soome linna- ja maaelu, kuni lõpuks jõudsin rahvariieteni, mis mind kõige enam huvitasid. Järgnes pikk rida soome ja teiste soomesu rahvaste riideid, eesti riideid oli terve tuba, samuti ungari omi. Mul on nii kahju, et selle kõige tarvis nii vähe aega oli. Säält lahkudes oli vaid üks tund laeva minnekuni. Ruttasin jaama ja tahtsin pakid võtta, kuid siis selgus tõik — mul polnud enam raha pakkide lunastamiseks. Õnneks oli mul siiski veel alles laeva pileti- raha soome rahas, „laenasin“ säält 2 marka. Polnud midagi enam mõelda autole või voorimele, vaid pidin omal jõul laevale minema. Jõudsingi, kuid kuidas, seda ei tea ma küll isegi enam.

Siis kõlas laevavile, jalgealune löi jällegi kõikuma, ning Helsingi jäi üha kaugemale ja väiksemaks. Soome rand paistis viimaks veel kaugel viiruna. Ütlesin „Hyvästi!“ Soomele, ja nüüd pidin „leidma“ endale pileti- raha. See ei olnudki viimaks nii raske, nagu algul kartsin. Mul nimelt oli tagavaraks eesti raha, nüüd vahetasin ma kapteni juures 20 eesti senti soome rahaks ning sain veidi üle 2 soome marga. Nii oli lünk piletirahas täidetud ja otsin uhkelt pileti Helsingist Tallinna soome rahas.

Muide ilm minu tagasimatkal oli halb, vihmasadade ja meie keset lahte olles ähvardas tormiks minna; müristas kõvasti ja löi välku, tuul oli samuti vali. Ent väga halvaks olukord siiski ei läinud, ja ükski reisijaist ei „söötud kalu“. Minu arust oli koguni tore vaatepilt näha ääkest merel. Ja siis paistis Tallinn. Varsti olin jällegi kodumaal. — Loodan juba järgmisel kevadel taas Soome sõita, seekord meie klassi ekskursiooniga. Aga Helvit ootan ma tuleval suvel meie kodumaale.

ELMAR ERDMANN

Paide sügislaul

Nagu lesenaise leinav süda, nii niiske on sügistaevas. Ta kallab oma pisaraid sahnal porri ja hommikuhämaruses mängib tuul ühes temaga. Puud kohisevad kaebavalt ja vanad majad nagu suured loomad vaatavad kurvast eemale, nagu igatsedes kuhugi, kus ei oleks seda ääretut sood, mis piirab neid, ja kus valitseks rohkem päike kui lõpmata udud, mis raskena lamab nende kohal. Eemal aga magab soo — ääretu soo, halli uduvaiba all. Vihm laulab ta mülgastes kaeblikult ladistades ja jõgi lookleb temas veresoonena, kogudes vett ja rutates ema — mere poole.

Aga seal soo serval keeb elu täis inimeste hõikeid ja ka sajatamisi. Laadalisel liiguvad mustade kogudena nagu öised varjud, nende vahelt tõusevad hallid telgid, mis uduga ühte

sulavad, mis kaitsevad räuskavaid kahejalgseid kurva sügistaeva eest. Telkide vahel aga käivad kohvinaised, pakkudes tulist märjusest kosutuseks märgadele inimolenditele. Tänavail liigub üksikuid hobusemehi, peagu üleni vihmast märjad. Ühes valguse ja inimeste saabumisega üha suureneb laada elevus.

Tumma massina tammuvad inimesed läbi telkideridadest. Vihm hävitab nende meeoleolu ja tuul paneb neid värisema nagu haavalehti.

Keegi kaupmees kiidab oma kaupa sorava sõnavalinguga, seda kordab ta teatud vaheajade järel uuesti, ning tahtmatult tõuseb mõte, et tal see kõnevaling juba pähe on kulunud.

Teisel platsil keeb elu täis kauplemisi ja tingimisi. Mustlased käivad oma viletsate looma-

Minu ema

Kortsunud, kuid siiski lahke ja armsa näoga on ta mind vastu võtmas, kui ma koolist koju tulen. Alati, kui ma kooli lähen, saadab ta mind ja ütleb armsaid sõnu. Jumalagajätuks pigistab ta mu kätt, ta silitab üle mu juuste ja käsib olla korralik ja aus. Aga sealjuures tulevad talle silma pisarad, minagi purskun nutma, kuid siis kohe on kuulda ta lohutavat ja armast häält.

Kui ma olin kodu ja alati oma ema juures viibisin, teda töödes aitasin ja püüdsin ta nägu rõõmsaks teha, mis vahel läks kortsu, ei mõistnud ma kordki, kui suur on emaarmastus oma lapse vastu. Tihti, kui ema minuga millegi pärast tõreles, olin tema vastu südames halb, kuid nüüd saan aru, et seda oli tarvis ja see tõrelemine oli tulnud hääst südamest. Nüüd püüan alati tema meele järele olla, ega pahanda teda sugugi, kui ta mind mõnikord noomib.

Emal on olnud juba nii palju muresid, et ta juuksed on mõnest kohast natuke hõbedased. Ta on palju muresid läbi elanud ja saatus on kirjutanud ta südamesse valjult, sellest tulebki, et ta laup on kortsus ja nägu vahel nii kurb. — Mulle meeldib see alati, kui ta jutustab oma lapsepõlvest, või muinasjutte. See juhtub alati õhtuti, ma võtan siis väikese pingi, panen selle ema jalge juure, ja istun sellele. Ta ei väsi kunagi jutustamast, aga ma väsin siis küll kuulamast, kui ma oma pää ema sülle asetan ja unetaat mu silmad kinni vaotab. Siis äratab ema mind unest ja viib voodisse, kus mulle hoolsasti vaiba pääle paneb ja magama uinutab.

Ei keegi või nii hää ja armas olla, kui seda on ema. — Ja seda mõeldes, et mu ema on nii hää, püüan ka mina kord saada tema sarnaseks.

MAI UUKAREDA

Läbi talvise metsa

Oli õhtu. Me pidime veel minema läbi metsa raudteejaama. Väljas oli valge, kuu oli poolseljakili taevas, ilm oli vaikne, kuid külm. Läksime läbi koplite ja varsti jõudsimetsa.

dega ringi, kargavad mõnele „nina alla“ ja sunnivad kas või vägisi ostma oma kronu, kes alandlikult kõrvu riputades oma peremehe taga käib ja kannatab hääletult. Mustlaste naisedki, suurte piipudega hambus, aitavad meestel kaasa räusata. Mustlased ei tinn igatsust oma kodu järele. Nad elavad muretult nagu lapsed, kes ema hoolitsuse all. Nende kõrval on vorstikaupmees, kes peoga jagab soovijaile sooje vorste, ja sellele ohtrasti sõimusõnu, kes tema kaupa julgeb laita.

Pimedus aga algab lehvitamist oma mustade tiibadega. Tornikell lööb aeglaselt viis. Naised koristavad oma joobnud, lällutavad mehed ja sõidavad kompsudega koju. Kaupmehed laovad oma pakid veoautodele. Need tõmbavad nuttes ja ulgudes oma koormaid, suundudes kitsaisse tänavaisse. Ja nagu oleks neil hirm, tuututades nagu karjapoiss, kes metsas seltsilist hüüab. Mürisedes vajuvad autod akendest mööda nagu hiiglased ja neist jääb maha tühi laadaplats. Tema kõrval aga koriseb soo, nagu rahul olles, et sai oma tülitajailt lahti. Vihm tantsib jõe ruttavail voogudel ja hall udu laotab kõik oma hõlma — soo ja vana mahajäetud linna. Tornikell lööb pühalikult kaheksa ja vaikus ühes uduga valitseb konarlikel tänavail ja lamedail majul.

Puud olid lookas lumekoormate all ja aegajalt tuli kuskilt pahmakas lund mütsatades maha, mida jäi ripnema põõsaste okstele. Tee paistis kollaka lindina valgel lumel, kuid eemal sulas kõik ühte — tee, lumi ja puud. Taevas lamas kuu, kõver nagu sirp. Ta kallask metsa üle kollaka valgusega, puude all aga liikusid tumedad varjud, mis aegajalt oma kuju muutsid. Üksikud kännud upitasid päid lumest ja vahtisid otse kuningliku tõsidusega kuule näkku. Suur kivi, mis varitses põõsa taga, oli nagu näljane karu, kelle keegi unest üles äratanud ja kes nüüd oli valmis igale möödujale kallale kargama. Varesejäljed õrnal lumel olid, nagu oleks keegi tahtnud lumele mustrit joonestada, mille aga pooleli jätnud.

Lagendikul kiirgas lumi, võisteldes kuuga, aga ta pidi siiski alla andma. Mustava suuga küün keset lagendikku oli kui röövlikoobas, mille ümber liikusid viirastuslikud varjud — röövlite hinged, kes teises maailmas rahu ei leidnud, nüüd aga hulkusid lagendikul, otsides omi peidetud varandusi.

Teiselpool oli jälle mets, mis paistis eemalt tumeda müürina, aga ligemale jõudes hajus nagu udu ja järele jäi vaid hõre metsatukk.

Siis hakkasid paistma mõned alevikutuled, kuuldus rongi müürinat, varsti kadus ka muinasjutuline mets, asendudes aleviku argipäevsusega.

Kas eelistada ekskursiooni raudteel või omnibusel?

„Tähelepanu! rutake! veel viimast päeva saate end üles anda ekskursiooniga kaasa sõitmiseks! Kasutage juhust, te ei kahetse!“ seisab tihti ajalehtede esiküljel kuulutus ja inimesed loevad, satuvad vaimustusse ja püüavad igal võimalusel kaasa sõita.

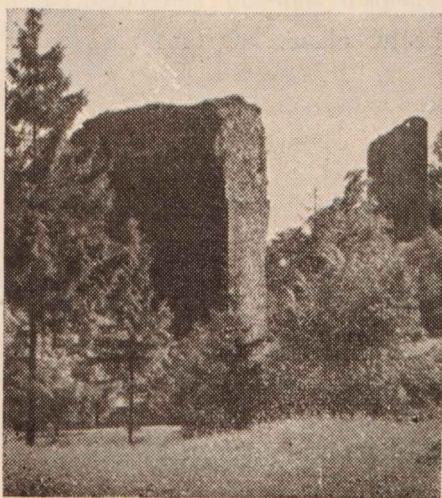
Jah, nii see on! Kahjuks elame kahekümnenadal sajandil ja inimsugu on nüüd palju uudishimulikum kui aastaid tagasi. Tahetakse kõike oma silmaga näha, ja sellest no tingitudki suur reisimiskirg. Igaüks püüab reisida, nii nagu lubab seda tema rahakott.

Tu-tut-uu! eest! ja juba tuleb nähtavale suur punane omnibus. Juba kostavad ka mootoripõrina sekka hõiskavad hääled. Maamees on hobuse ja vankriga teel ees, kuhu keerata, omnibus on nii kolesuur, aga „sakstele“ peab teed andma. Hobune on hirmul ja siis hakkab ta korraga lõhkuma. Kõike seda on omnibusest nii tore jälgida. Kuid see ei kesta kaua, juba kaob peremees lõhkuva hobusega tolmutpilve. Omnibus sõidab edasi. Sääl tuleb käänak — huu! kuidas kõik vajuvad ühele poole. Ikka edasi kihutab sõiduk, kuid siis jääb sõit aeglasteks, — mida see küll tähendab? Õigus, nüüd läheb ju märke. Tahaksid kas või ise omnibusele appi minna, et ta pääseks kiiremini üles. Vaevalt saad sellele mõelda, kui juba omnibus kihutab mäest alla, jättes südamesse külma, tühja tunde.

Kui tore on mägises maastikus omnibusega sõita, kuid veel palju toredam on loodus mäeharjalt vaadatuna. Ja tihti on siis tunne, kui oleksid tõesti taevale palju lähemal. Kuid on veel palju teisigi lõbusid omnibusega sõites. Sääl paistavad paremalt varemed. Mis muud, kui pea sõiduk kinni ja mine vaata lähemalt

esivanemate muistset kätetööd. Nii mõnigi teab rääkida palju huvitavat neist lagunevaist müüridest ja nii oled hulga targem, ja lisaks veel seda kohta oma silmaga näinud.

Ikka edasi läheb sõit, kuni korraga märgatakse, et ollakse valel teel. Mis nüüd muud kui tagasi ja õigele teele. Kuid see eksiteed sõitmine on viitnud palju aega, ja üha pimedamaks muutub. Omnibuses vaikivad hääled, ainult mõni

Viljandi lossivaremed.

üksik teeb veel nalja tukkujate kulul. Kuid korraga peatub sõiduk ja juht laseb seesolijad välja tulla, kuna teel olev punane tuli takistab edasisõitu — eelolev sild on katki. Pole paratamist, roni välja ja käi jala, kuni võid jälle päale istuda ja pole enam vaja väsitada jalgu. Istu jälle omnibuses ja sõit läheb aina edasi. Kui kaua see küll kestab — ei tea keegi. Ja kui ei tea aimatagi, antakse käsk, „päält maha“ ja olemegi kohal. Kui tore on siis põhku pugeda, uinuda ja näha und kogu päeva nähtust.

Likat-lokat! suh-suh! rong tuleb! Nagu madu läheneb ta roomates. Ka temaga sõidab eks-

kursioon, kuid see on hoopis teissugune sõit kui omnibusega. Matkajad istuvad tummalt üksteise kõrval ja vaatavad akna poole. Vaevalt näevad nad midagi, sest aknad on nii väikesed ja neid on nii vähe, et ainult mõni lähemal olija välja näeb, mispärast jääb teistel palju ilusat nägemata. Ja kui midagi näedki, on see juba möödas, enne kui saad hakata täpsemini tähele panema.

Rong jõuab jaama. On enne trügimist, kui vagunist välja saad. Lähed linna. Kui palju on säääl huvitavaid väljapanekuid vastavais asutuses! Kuid pole kõike veel suutnud läbigi vaadata, kui pead juba minema jaama, sest egas rong sind ei taha oodata ega ootagi.

Likat-lokat! suh-suh! sõit läheb edasi järgmise peatuskohani, kus taas võid näha palju

vaatamisväärsed. Tavaliselt on aga niisuguse peatuskohani palju maad, tüdined ja sõit tundub igavana ega paku mingit naudingut.

Eelnenust võib juba järeldada, kumb sõit pakub enam paremusi, ilma et ma ütleksin, et eelistan sõitu omnibusel. Eelistada tuleb viimast sellepärast, et omnibusel sõites on võimalik iga vaatamisväärsema koha juures teha peatus, kuna rongiga on see võimatu. Teiseks paistab omnibuses sõites loodus paremini silma. Võib iga huvitavat eset vaadelda soovikohaselt, pole karta, et jääd rongile hiljaks, ja lõpuks pakub juba ainult sõit rongis palju vähem naudingut kui omnibuses. On veel muidki tõiku, mis näitavad omnibusesõidu paremusi. Kuid jätkub neistki, sest on juba niikuinii ilmne, missuguseid hüvesid või pahesid pakub kumbki matk.

LAINE TOBRE

Lilli päevik

20. mail.

Oh kui kenasti puhkevad lilled! Loodus on kui unelm! Siin-seal lehis puud, öitsevad lilled kui värvilaigud keset rohelist muru, mida päike oma õrnade kiirtega kastetilkades kiirgavaks, helendavaks mereks muudab. Lendlevate putukate tiivad on päikesepaistes kui väikesed õhus heljuvad vikerkaared. Sillerdavad linnud kõrguses annavad sellele nägususele aga elu, mõju ja nauditavust. Terve maailm on uuesti sündinud, loodus oma nooruse koidikul, pidurüüs, annab ilusa harmoonia.

Ilus on kevad: ilusad lilled, tärpanud rohi, õhk, lendlevad linnud ja putukad.

Ilus on elu... öiekuul.

Istun klassis ja püüan oma mõtteid koondata saksa keele kirjatööle, mille teema on niiraskevõitu. Väljas ilutseb kevad, millest minagi dele rõõmupidu pidama.

silmi ei saa pöörata. Kurb on mõtelda tööst, kui juba loodus kutsub...

Lõpetan töö, annan selle ära ja jään vaatlema aknast välja. Tunni lõpul tuleb aga uudis, mis südamed põksuma paneb. See on nagu suur, suur vahetund, mis peetakse selle igava ja hariliku koolitöö vahel.

21. mail.

Kogu koolimajas on suur elevus, palju hüüdmist ja kilatsemist. Kõigi südamed on tulvil ootusest. Käsk, koguneda õuele ja rivistada, lõpetab ootuse. Lõbusas marsitaktis, lauldes linnast välja, loodusesse, kevadrõõmu, lilli imetlema — metsa. Pika rongiga lookleb me rida metsa poole. Kaugel näen juba lilli ja puid, millede keskele me lähemegi lõbutsema, kevadaraskeveõitu. Väljas ilutseb kevad, millest minagi dele rõõmupidu pidama.

Olemegi metsas. Nüüd ruttu otsime endale põõsarvujulised kohad puhkamiseks, ja siis jälle üles ja mängima, jooksma, laulma ja lõbutsema.

Oh seda müra ja kära, mida see mets küll täis on. Igaüks vabastab enda talvekõidikuist ja rõõmsalt naljatelles pühitsetakse kevade algust, saabub suvi — puhkeaeg.

Seda jooksmist ja naljatelemist on raske kirjeldada, et teine sellest ka tujuandva pildi saaks, ise seda mõttes läbi elaks, aga ise sellest osa võtta on küll kenamaid ja lõbusamaid elamusi.

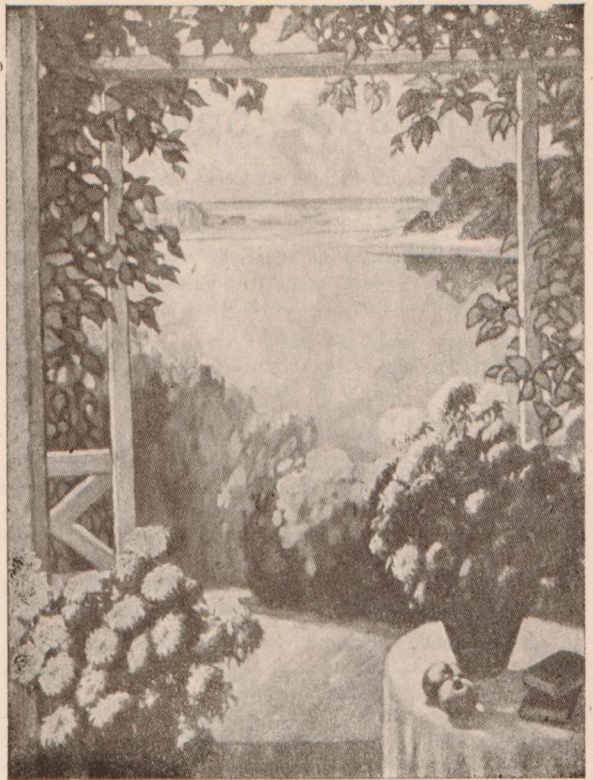
Puhates, vesteldes teistega hakkame arutlema, et on ikka tore küll, kui oled koolist lahti saanud, lesida kuskil metsas ja vaadelda kihutavaid pilvi, ise mitte-midagi mõteldes. Nii tekibki soov, saaks kord juba lahti koolist!

Lõbus on aga ka lõpp ja tuleb äraminek. Koguneda, rivistuda ja marss! Koju puhkama ja ootama lahtisaamist, et siis ise kuhugi korraldada jalutuskäik ja seada päevakava suvel täiesti oma meele järele.

20. juulil.

On palav keskpäev. Valmistun harilikuks jõe äärde minekuks. Säälmuidugi kohe ujuma ja siis päevitama. Tore on lamada rohul, nuusutada lillilõhna ja mõelda ja teada, et oled vaba, pole tarvis koolis käia. Lustlik hing sunnib vallatelema, lõbutsema ja joostes hüppan koos teistega jökke, pritsides ja mürades. Kalliskividena hiilgavad veepritsmed õhus. Selge vesi voolab vulisedes ja rõõmsasti mängeldes, hüppeldes ja ujudes veedame aega, naudime suvepuhkust. Õhtupoolikul aga loen raamatuid ja see tuletab kohe meelde kooliaega, seda lugemist ja kirjutamist kodus, mis ilusa ilmaga tõesti tüütav on.

Veel on suvi, kasutagem seda. Tähelepanelik inimene märkab küll, kuidas vee pehmus ja soojus kaob, asemele asub tundetu, kalk külmus, mis eemale peletab. Looduseski saabub paigalpäsimine, saabub kaine viljavalmimise

A. Murakin.

Lilled aknal.

aeg, mis erineb hoopis lõbusalt, lustakast õitsengust, ilusüdamest. Loodus on läbi teinud puhkamise, õitsemise, kasvamise, algab tagasimine, närtsimine. Meie ei taha seda veel tunnustada. Ilmad on ilusad, päike paistab, olgugi et ta enam ei looju nii kuldavalt purpurpunaselt kui kesksuvel.

On ju sügisel veel ilusamad võimalused looduse ilu vaatlemiseks. Vahelduvad värvid: kuld-kollane, roheline, punane, pruunikas ja heledroheline, mis loovad niisuguse maali, mida ükski kunstnikukäsi ei suuda nii hingestada, kui seda oskab ja suudab loodus ise.

Sügisega läheneb mullegi sügis: kooliaeg. Suvel on küll vahel igav, tahaksin kangesti kooli, aga kui septembrikuu juba lähedal, kaob ka isu. Saab ju küll talve jooksul õppida, nii et annab oodata kevadet. Sellepärast soovitan kõigile: kasutage suve niikaua, kui teda veel on. Minule jäävad tast alati parimad mälestused ja sügisel ootan juba kevadet, seda looduse elu algust.

Ylevaade õpilasringide tegevusest 1936/37

Käesoleval õppeaastal tegutsesid järgmised ringid: 1) Keele- ja Kirjandusring, 2) Kodu-uurimisring, 3) Muusikaring, 4) Kujutava Kunsti Ring ja 5) Spordiring.

Keele- ja Kirjandusring tegutses sektsioonidena, mis olid järgmised: a) eesti keele, b) inglise keele, d) saksa keele, e) õpilasajakirja ja lugemislaua.

Eesti keele sektsioon püüdis arendada oma liikmete keeleliskirjanduslikke ning rahvus- ja yldkultuurilisi huve. Töökoosolekuil kanti ette järgmised referaadid: 1) Önne probleem M. Maeterlinck'i „Sinilinnus“, 2) Sangarluse motiiv E. Leino „Helkalaules“, 3) O. Wilde'i „Dorian Graw portree“ uusromantilise teosena, 4) Kas Felix Ormusson on väärtuslik isik? Hõimukeele ja hõimuaate levitamiseks ning emakeele paremaks mõistmiseks on eelmise aasta eeskujul korraldatud soome keele kursus õpet. F. Kekälaise juhatusel. Osavõtjaid oli 20. Sektsiooni, samuti ka ringi juhatajaks oli Helmi Randla ning vanemaks õpet. E. Kalja. Liikmeid oli sektsioonil 20.

Inglise keele sektsiooni harrastuste kavas on k. a.: 1) kirjandite võistlus klasside kaupa, 2) inglise öhtu, mille kavas on muusikat ja näidend: „Hans ja Grete“, 3) ingliskeelse album-ajakirja esimene number, 4) deklamatsioonivõistlus ja võõrsõnadevõistlus. Keeleõppimise otstarbel on ingliskeelses kirjavahetuses välismaa õpilastega 20 liiget. Sektsiooni vanemaks on õpet. O. Puskar.

Saksa keele sektsiooni kandis nime „Arbeit und Interesse“. Sektsiooni eesmärgiks oli saksa keele kõnelemis-õskuse arendamine. Kõnelemisõskust arendati peamiselt vaba konversatsiooni teel. Aasta jooksul peeti 18 lyhi-ettekannet, loeti ning mängiti. Harrastustunnid olid kord nädalas. Liikmeid oli 14. Koostamisel on album, milles leidub sektsiooniliikmete ilukirjanduslikke töid, pilte jne. Sektsiooni juhatajaks oli Helmi Pärkma, sekretäriks Lydia Oebius, vanemaks õpet. V. Kaljo.

Õpilasajakirja- ja lugemislaua-sektsiooni tegevus arenes kahes suunas. Sektsioon andis välja ajakirja „Ajatar“, mis ilmus kaks korda aastas (nov. ja aprillis) trykitult 16-kl., hind 25 senti. Trykiti à 200 eksemplari. Ajakiri sisaldas peamiselt ilukirjanduslikke töid, ylevaateid ja pilte. Toimetajaks oli K. Kruup, kes yhtlasi oli sektsiooni juhataja, laekuriks Jutta Kresmer. Talitusse kuulusid: E. Areng, A. Luht, R. Volk, E. Vähi, R. Meremaa, L. Roosileht, H. Kalda, H. Veelmaa. Lugemislauad oli avatud äripäeviti kella 4—6 p. l. Lugemislauas olid lugemiseks kõik eesti tuntumad ja levinenuimad ajalehed ja ajakirjad. Lugemislaua juhatajaks oli Eino Piigert, abiks Laine

Murumägi. Toimkonda kuulusid veel: M. Roosaare, H. Kosk, V. Aspari (sekr.), B. Määrfeld. Lugemislaua liikmeid 90. Sektsiooni vanemaks oli õpet. T. Kaljo.

Kodu-uurimisring on korraldanud kaks referaat-öhtut välismaailmajagudest valguspiltidega. Osavõturohkelt on tegutsenud praktiliste tööde ryhmad taimede ja putukate määramises, mis peamiselt õpilaste endi poolt olid suvel kogutud, ning keemias ja mineraloogias. Ringi juhatajaks oli Tullio Ilumets, abiks Helmi Möll, sekr. L. Murumägi, vanemaks õpet. R. Aarma. Ringil oli liikmeid 72.

Kujutava Kunsti Ringi vanemaks oli õpet. A. Roosileht.

Muusikaring tegutses ryhmad. kuhu kuulusid: viiuldajate, puhkpillimängijate, klaverimängijate ja soololaulajate ryhm, symfonett, jazz ja laulukoor. Muusikaringi liikmed esinesid muusikaliste ettekannetega koolipidudel ja koosviibimistel. Ringi vanemaks oli õpet. J. Zeiger, abivanemaks koolijuhataja A. Härma.

Spordiring on harrastanud mitmelaadseid spordialasid, vastavalt aastaegadele. Ringil olid võrk- ja käsipallimängijate ryhmad. Igaie klassile oli ette nähtud üks pallimängutund nädalas. Tytarlastel oli vanemate ja nooremate tantsuryhm ja poeglastel võimlemisryhm. Korraldati järgmised võistlused: Kergejõustikus kolmes klassis. A klassis tulid kohtadele: 1) V. Rähni, 2) H. Haasma, 3) E. Kalamees; B klassis: 1) V. Uussaar, 2) K. Pukka, 3) H. Brenner; C klassis: 1) R. Öunaste, 2) H. Eilart. Võrkpallivõistlustel tuli esikohale gymnaasiumi koondus: Areng, Jäätma, Jyrgens, Martinson, Paosalu, Ventsel; teiseks — keskkooli V kl., kolmandaks — keskkooli IV kl. meeskond. Susatamisvõistlused toimusid kolmes klassis. A klassis (4 km) tulid kohtadele: 1) H. Haasma, 2) P. Laube, 3) E. Peitma. B klassis (2 km) — 1) Y. Kippar, 2) V. Uussaar, 3) E. Lember. C klassis (2 km) — K. Klasman. Kevadel on kavatsus korraldada võistlused kergejõustikus. Ringi juhatuses olid: V. Rähni, E. Kalamees, K. Pukka, A. Vaim. Vanemaks õpet. T. Andresson, abiks õpet. H. Laissaar. Ringil oli liikmeid 120.

Haridusministeeriumi poolt 1. maist k. a. kehtima hakkava õpilasringide uue normaalpõhikirja kohaselt tegutsevad ringid edasi järgmiselt: 1) Keele- ja Kirjandusring — a) eesti keele ja b) saksa keele ryhm, iseseisvate osakondadena: a) inglise keel ning b) ajakiri ja lugemislauad; 2) Kodu-uurimisring; 3) Kunstiring, mille kujundavad senised Muusikaring ning Kujutava Kunsti Ring; 4) Spordiring.

„Ajatar“ ilmub kaks korda aastas. Üksiknumber — 25 senti.

Kalev Kruup — tegevtoimetaja; Jutta Kresmer — laekur; Verner Aspari — kirjatoimetaja; T. Kaljo — ajakirja vanem (vastutav toimetaja).

VALJAANDJA: PAIDE ÜHISGÜMNAASIUMI, KESKKOOLI JA KAUBANDUSKOOLI KEELE- JA KIRJANDUSRING, PAIDE, POSTI TÄN. 12.

S 2894